

วรรณคดีสมัยกรุงธนบุรี

พ.ศ. ๒๓๑๐ - ๒๓๒๕

สมัยธนบุรี

เป็นยุคฟื้นฟูวรรณคดีของชาติขึ้นมาใหม่

วรรณคดีถูกทำลายและกระจัดกระจายไปยังหัวเมืองต่าง ๆ

ต้นฉบับหลงเหลือตามหัวเมืองสำคัญ นครศรีธรรมราช นครราชสีมา พิษณุโลก

ภูมิหลังทางสังคมและวัฒนธรรมสมัยธนบุรี

หลังจากเสียกรุงศรีอยุธยา ครั้งที่ ๒
พระยาตาก ใช้เวลา ๗ เดือน
สามารถกอบกู้เอกราชได้

สถาปนากรุงธนบุรี เป็นราชธานีใหม่
พร้อมปราบดาภิเษก เมื่อวันที่
๒๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๓๑๐

สมเด็จพระเจ้าตากสิน
หรือสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี
เป็นเพียงกษัตริย์พระองค์เดียว

ใช้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์
เมืองหลวงคือ ธนบุรี
เป็นศูนย์กลางการปกครอง
มีเสนาบดีแบบจตุสดมภ์เหมือนอยุธยา

ใช้เวลา ๓ ปี สร้างความเป็นปึกแผ่นให้
บ้านเมือง และปราบก๊กใหญ่ทั้ง ๔ ก๊ก

ภูมิหลังทางสังคมและวัฒนธรรมสมัยธนบุรี

ด้านการศาสนา

- เร่งฟื้นฟูศาสนสถานโปรดให้สร้างและปฏิสังขรณ์วัดจำนวนมาก
- ส่งเสริมให้พระภิกษุและสามเณรเรียนพระปริยัติธรรม
- ชำระพระสงฆ์ที่มีได้ดำรงอยู่ในพระธรรมวินัย

ด้านวัฒนธรรม

- ฟื้นฟูการเล่น นาฏศิลป์
- ฟื้นฟูละครให้มีการหัดละครหลวงตามแบบฉบับอยุธยา

ภูมิหลังทางวรรณคดีสมัยธนบุรี

โปรดเกล้า ฯ ให้รวบรวมวรรณคดีต่าง ๆ (รวมทั้งพระไตรปิฎก) จากหัวเมืองสำคัญ โดยเฉพาะนครศรีธรรมราช มาเป็นจำนวนมาก

ทรงพระราชนิพนธ์งานวรรณคดีด้วยพระองค์เอง คือ รามเกียรติ์

มีการเขียนภาพไตรภูมิขึ้นใหม่ โดยใช้ช่างหลวง เรียกว่า “สมุดภาพไตรภูมิฉบับหลวง เขียนครั้งกรุงธนบุรี”

“ไตรภูมิพระร่วง” ได้มีการคัดลอกใหม่ในสมัยนี้ด้วยเช่นกัน

กวีและวรรณคดีสำคัญสมัยธนบุรี

ส่วนใหญ่เป็นขุนนางชั้นสูงและเป็นกวีที่มีชีวิตอยู่ร่วมในสมัยอยุธยาตอนปลาย

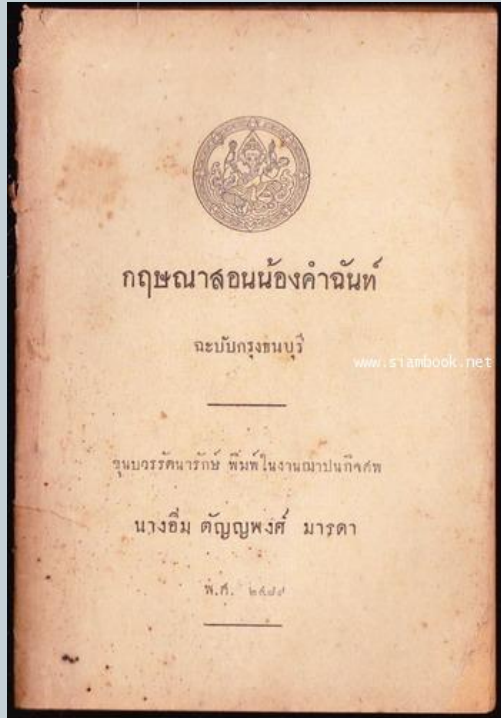

วรรณคดีจึงสืบทอดและรักษารูปแบบการประพันธ์สมัยอยุธยาตอนปลายไว้

สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
“บทละครเรื่องรามเกียรติ์”

กวีและวรรณคดีสำคัญสมัยธนบุรี

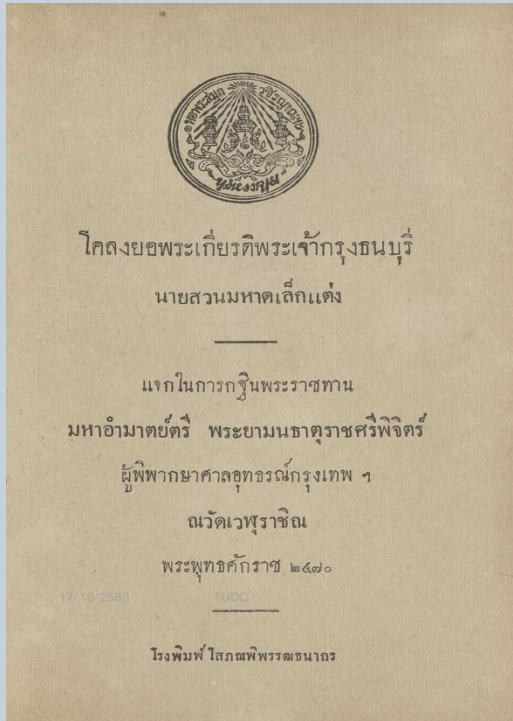

พระภิกษุอินทร์ และ
พระยาราชสุภาวดี
“กฤษณาอุณนึ่งคำฉันท์”

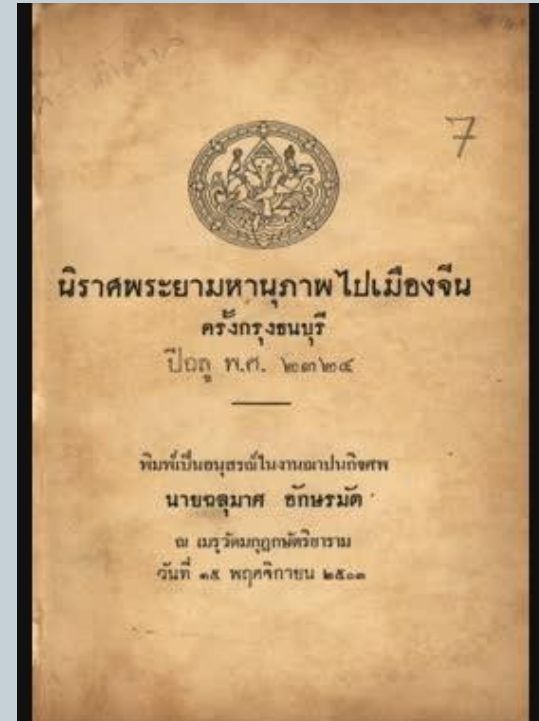

หลวงสรวิชิต
(เจ้าพระยาพระคลัง) หน
“อิเหนาคำฉันท์”
“ลิลิตเพชรมงกุฎ”

กวีและวรรณคดีสำคัญสมัยธนบุรี

นายสวน มหาดเล็ก
“โคลงยอพระเกียรติพระเจ้ากรุงธนบุรี”

พระยามหานุภาพ (อัน)
“นิราศพระยามหานุภาพเมืองจีน”
(นิราศกวางตุ้ง)

ลักษณะสำคัญของวรรณคดีสมัยธนบุรี

ได้รับอิทธิพลจากอุชยาตอนปลาย
โดยตรง จึงมีความคล้ายคลึงกัน

เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นแนวปลุกใจให้
รักชาติบ้านเมือง และปลอบใจให้
คลายความหวาดกลัวจากสงคราม

นิยมแต่งเป็นร้อยกรอง
และจำนวนกวีมีไม่มาก

มีลักษณะเฉพาะคือตัดตอนมาแต่ง
จะแต่งไม่ครบทั้งเรื่อง

เช่น รามเกียรติ์ มีเพียง ๔ ตอน

ลิลิตเพชรมงกุฎ นำเรื่องที่ ๑ จากเวตาลมาแต่ง
อิเหนา แต่งเฉพาะตอนอิเหนาเผาเมือง

ปรากฏวรรณคดีนิทาน นิยาย ขอพระเกียรติ
คำสอน และวรรณคดีแสดงอารมณ์

ลักษณะสำคัญของวรรณคดีสมัยธนบุรี

รูปแบบคำประพันธ์ สืบทอดจากอยุธยา มี
ธรรมเนียมการแต่งเช่นเดียวกับสมัยอยุธยา

ขึ้นต้นด้วย “บทประณามพจน์”

มีการบรรยายและพรรณนาเข้าแบบ บทชมต่าง ๆ
มุ่งความไพเราะมากกว่าเนื้อหาสาระหรือแนวคิด

กวีนิยมแต่งด้วยร้อยกรอง ใช้คำประพันธ์หลายชนิด
เช่น โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน บทละคร ลิลิต นิราศ
แต่ไม่เคร่งครัดฉันทลักษณ์

ด้านสำนวนภาษาจะใช้ถ้อยคำสั้น กระชับ
มุ่งเนื้อความเป็นสำคัญ

บทละครเรื่องรามเกียรติ์

พระราชนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

เป็นหลักฐานสะท้อนให้เห็นว่า ต้องการฟื้นฟูวรรณคดีในคราวตั้งกรุงใหม่
เพื่อให้เป็นวรรณคดีคู่บ้านคู่เมือง ปลูกบขวัญกำลังใจเหล่าทหารและราษฎร
สอดแทรกคำสอนทางพระพุทธศาสนาไว้

ผู้แต่งและสมัยที่แต่ง

สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

บอกเวลาช่วงพระราชนิพนธ์

“วันอาทิตย์ เดือน ๖ ขึ้นค่ำหนึ่ง

จุลศักราช ๑๑๓๒ (พ.ศ. ๒๓๑๓) ปีชวด ไทศก”

ซึ่งเป็นปีที่ ๓ ในรัชกาล

บทละครเรื่องรามเกียรติ์

พระราชนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

จุดมุ่งหมายในการแต่ง

- เพื่อใช้เป็นบทละครสำหรับการแสดงละครใน
  - ใช้เป็นเครื่องบันเทิงใจแก่ประชาชน
- ใช้สืบทอดพระราชพิธีที่กษัตริย์ต้องพระราชนิพนธ์วรรณคดี
  - เป็นส่วนหนึ่งในการฟื้นฟูบ้านเมือง

รูปแบบคำประพันธ์

แต่งเป็นกลอนบทละคร

เนื้อเรื่องโดยสังเขป

เรียงลำดับตามเวลาที่ทรงพระราชนิพนธ์
๔ เล่ม สมุดไทย

เล่มที่ ๑ ตอน พระมงกุฎประลองศร
เล่มที่ ๒ ตอน หนุมานเกี่ยวนางวาริน
จนถึงทำวมาลีวราชว่าความ
เล่มที่ ๓ ตอน ทำวมาลีวราชว่าความจน
ทศกัณฐ์เข้าเมือง
เล่มที่ ๔ ตอน ทศกัณฐ์ตั้งพิธีทรายกรด
พระลักษมณ์ต้องหอกกบิลพัทธ์ จนผูกผม
ทศกัณฐ์กับนางมณฑิ

จัดแบ่งลำดับตามเนื้อเรื่อง แบ่งได้
เป็น ๕ ตอน

ตอนที่ ๑ หนุมานเข้าห้องนางวาริน
ตอนที่ ๒ ทำวมาลีวราชว่าความ
ตอนที่ ๓ ทศกัณฐ์ตั้งพิธีเผารูปเทวดา
ตอนที่ ๔ พระลักษมณ์ถูกหอกกบิลพัทธ์
ตอนที่ ๕ ปล่อยม้าอุปการ

ตัวอย่าง บทละครเรื่องรามเกียรติ์ ฉบับธนบุรี

๑ มาจะกล่าวบทไป
หาผลปรนนิบัติชนนี
วันหนึ่งชวนน้องเข้าพาที
เข้าไสร้เกลือกคนภัยพาล

๑ จึงประสิทธิ์ประสาทอนุศิลป์
เมื่อล้นชั้นข้ามนตร์พลัน

๑ ฝ่ายสองกุมารเรียนเสร็จ
รับเอาอนุศิลป์มา

๑ เข้ามาน ๑

หน่อในอวตารรังสี
ทั้งพระฤษีมีญาณ
พระมุนีจงโปรดเดฉาน
ขอประทานรำเรียนวิชา

เจ้าจินดามณเฑียรหมายมั่น
สรรพโลกไม่ทนฤทธา

ได้ทั้งกัลละเม็ดคาถา
ลาล่าหาผลพนาลี

๑ เจรจา ๔ คำ ๑

๑ รามเกียรติ์ ๑

คุณค่าของบทละครเรื่องรามเกียรติ์ ฉบับธนบุรี

ด้านวรรณคดี

เป็นรามเกียรติ์สำนวนเดียวที่แต่งขึ้นสมัยธนบุรี
และยังหลงเหลือมาถึงปัจจุบัน

ด้านประวัติศาสตร์

- สอดแทรกเรื่องราวเกี่ยวกับพระนิลยที่ทรงฝึกไฟในธรรมและแสดงถึงลักษณะห้าวหาญของตัวละคร
- ถือเป็นหลักฐานสำคัญในการศึกษาประวัติศาสตร์ในสมัยธนบุรี

กฤษฎาสอนน้องคำฉันท์ สำนวนธนบุรี

สำนวนธนบุรี : มีเนื้อหาและจุดมุ่งหมายเพื่อการสอนเป็นสำคัญ

เป็นสุภาษิตสอนหญิง เกี่ยวกับการประพฤติ การวางตัว เป็นกุลสตรีที่ดี

หากแต่ “กฤษฎาสอนน้องคำฉันท์” ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า
กรมพระปรมานุชิตชิโนรส จะได้รับความนิยมมากกว่า

ส่วนสำนวนธนบุรีถือเป็นการรักษาวรรณคดีมรดกของอยุธยาให้สูญหาย

กฤษฎาสอนน้องคำฉันท์ สำนักวธนบุรี

ผู้แต่งและสมัยที่แต่ง

พระยาราชสุภาวดี และภิกษุอินท์ ร่วมกันแต่งขึ้น ในระหว่าง พ.ศ. ๒๓๑๒ – ๒๓๑๙
เป็นช่วงเวลา que พระราชสุภาวดี รับราชการอยู่ที่นครศรีธรรมราช

จุดมุ่งหมายในการแต่ง

เพื่อเป็นสุภาสิตสอนสตรี

รูปแบบคำประพันธ์

แต่งด้วยฉันท์และกาพย์ประเภทต่าง ๆ

เนื้อเรื่องกฤษณาสอนน้องคำฉันท์ สำนวนธนบุรี

ท้าวพรหมหัตถ์ เมืองพาราณสี

พระธิดา ๒ องค์

นางกฤษณา

นางจिरประภา

มีภัสดา ๕ องค์

สามารถรับใช้ภัสดาได้อย่างมีความสุข

มีภัสดา เพียงองค์เดียว

แต่บกพร่องในหน้าที่ จึงไม่มีความสุข

นางกฤษณาให้คำสอนให้รู้จักหน้าที่ของแม่เรือนและอยู่ในโอวาทของสามี

ตัวอย่างกฤษฎาสอนน้องคำฉันท์ สำนวนธนบุรี

ตัวอย่าง คำสอนผู้หญิงต้องเป็นแม่บ้านแม่เรือนที่ดี รู้จักหน้าที่ของภรรยา อยู่ใน
โอวาทของสามี

เราเป็นกษัตริ์ ชอบแต่ภักดี โดยเลศลำนเา กิริยาอัชฌาสัย กิจการ
แห่งเรา ปรนนิบัติบรรเทา ทุกข์โศกสวามี

ไม่เกรงผู้ชาย ปากกล้าทำทาย เจรจาจงหอง ผัวว่าคำหนึ่ง ไปได้ถึงสอง
ไม่ควรคู่ครอง ราชร้างห่างไกล

คุณค่าของกฤษณาสอนน้องคำฉันท์ สำนวนธนบุรี

ด้านปัญญา

เป็นคำสอนที่กล่าวถึงคุณลักษณะของสตรีและภรรยาที่ดี

ด้านสังคมและ วัฒนธรรม

สะท้อนภาพลักษณ์และบทบาทของสตรีและบุรุษในสังคมสมัยนั้น

ด้านวรรณคดี

มีเค้าเรื่องจากอยุธยา

เป็นมรดกตกทอดที่ควรรักษาเนื้อหามิให้เสื่อมสูญ

ด้านอิทธิพล ต่อกวีรุ่นหลัง

เนื้อหาหลักยังคงเป็นเค้าเรื่องเดียวกับพระนิพนธ์

ในสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส

อิเหนาคำฉันท์

มีที่มาจากเรื่องอิเหนาของเจ้าฟ้ามงกุฎในสมัยอยุธยาตอนปลาย โดยตัดเอาเนื้อหาตอน “อิเหนาเผาเมืองดาหา” มาแต่งเป็นนิทานคำฉันท์

ผู้แต่งและสมัยที่แต่ง

หลวงสรวิชิต (หน)

เมื่อวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ปีกุน

จุลศักราช ๑๑๔๑ (พ.ศ. ๒๓๒๒)

เป็นปีที่ ๑๒

ในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

อิเหนาคำฉันท์

จุดมุ่งหมายในการแต่ง

เพื่อรักษาเรื่องราวไม่ให้สูญหายและแสดงความสามารถในการแต่งฉันท์

รูปแบบคำประพันธ์

แต่งด้วยฉันท์สลับกาพย์ประเภทต่าง ๆ

เนื้อหาโดยสังเขป

อิเหนาเผากรุงดาหาแล้วลักนางบุษบาไปซ่อนในถ้ำ จรกายกัณฑ์พออกติดตามหา

ตัวอย่าง : อิเหนาคำฉันท์

๐ ปางนั้นบรมวง-

อุ้มองค์วนิดา

๐ ชูขึ้นภีรมย์เซย

สัมผัสกมลกรม

๐ รีบรถุรัศทาง

จึงมีมธุรสา

๐ อ้าแม่ณีคือพี

กันแสงบไซ่อง-

๐ พักตร์ผ่องจะนองชล

อ้าแม่อย่าแคลนกลัว

๐ ปางนั้นสูดาสดับ

จิตแจ้งเชษฐาเทียม

ศอส์ญแดหว่า

กรตระกองตระการชม

ดุจเสวยสมบัติพรหม

เสนห์น้อมฤดีมา

จรร่วมพนาทวา

พจนเพื่อแสดงองค์

บมิควรจะไศกทรง

คระตูมาต้องตัว

วิมลโฉมจะหม่นมัว

สละทุกซ์ประเทืองเรียม

สุรศัพทยิงเกรียม

จรกามาลอบปลอม

คุณค่าของอิเหนาคำฉันท์

ด้านวรรณคดี

สืบสานเรื่องอิเหนาไม่ให้สูญหาย
หลังจากเสียกรุงศรีอยุธยา

ด้านวรรณศิลป์

มีความไพเราะด้านสัมผัสอักษร
การใช้พรรณนาโวหาร พรรณนาความ

โคลงยอพระเกียรติสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี

เป็นวรรณคดีเชิงบันเทิงเหตุการณ์และสรรเสริญพระเกียรติพระเจ้ากรุงธนบุรี
สันนิษฐานว่าผู้แต่งน่าจะเป็นผู้ใกล้ชิด เนื่องจากทราบพระจริยวัตร อุปนิสัย
และเหตุการณ์สำคัญอย่างละเอียด

ผู้แต่งและสมัยที่แต่ง

นายสวน มหาเล็ก
แต่งเมื่อวันอังคาร เดือน ๙ ขึ้น ๑๐ ค่ำ
จุลศักราช ๑๑๓๓

- นายสวนมหาเล็กเจ้า จอมกษัตริย์
แกล้งเรื่องราชครสวรรค์ กราบเกล้า
ถวายต่างบุษปรัตน์ มาลย์มาศ
ภุมวารเดือนเก้า สิบขึ้นเกาะตรีข

โคลงขอพระเกียรติสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี

จุดมุ่งหมายในการแต่ง

เพื่อขอพระเกียรติสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี และแสดงความจงรักภักดี

รูปแบบคำประพันธ์

โคลงสี่สุภาพ จำนวน ๘๕ บท

เนื้อหาโดยสังเขป

พระราชกรณียกิจของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เช่น การยกทัพจากเมืองจันทบุรีมาตีกรุงศรีอยุธยา การย้ายราชธานีมาอยู่ธนบุรี ปราบก็กต่าง ๆ กล่าวถึงความงามของกรุงธนบุรี พระราชวัง ฉนวนน้ำ โรงห้อง พระลาน โรงสรรพายุทธ์ โรงช้าง โรงม้า โรงพระโอสถ ฯลฯ

ตัวอย่าง : โคลงยอพระเกียรติสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี

๑ พระเดี๋ยวบุญลากเลี้ยง

เป็นบิตูรมาตร

เป็นเจ้าของแลครูสอน

เป็นสุขทุกถ้วนหน้า

๑ เป็นที่พำนักถ้วน

เป็นที่กรุณาคน

เป็นที่ส่งสัตว์ดล

เป็นทรัพย์ปัจจุบันให้

ประชากร

ทั่วหล้า

ส่งโลก

นิกรทั้งชายหญิงฯ

นรชน

ยากไร้

เมืองโมกข์

ทั่วหน้าเนื่องเขษมฯ

คุณค่าของโคลงยอพระเกียรติสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี

โคลงยอพระเกียรติสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี
มีคุณค่าด้านประวัติศาสตร์
เพราะเป็นเอกสารที่แต่งขึ้นในสมัยธนบุรี
และเป็นเรื่องราวที่ไม่ปรากฏในเอกสารอื่น ๆ

ลิลิตเพชรมงกุฏ

เป็นวรรณคดีที่นำเค้าเรื่องมาจากนิทานเวตาลปกกรรม
โดดเด่นด้านข้อคิดและคติสอนใจเป็นสำคัญ

นำนิทานเรื่องที่ ๑ เป็นนิทานของอินเดีย เดิมชื่อ เวตาลปัจจุวิสติ
เรื่องเพชรมงกุฏ ตรงกับเรื่องวัชรมงกุฏ ในนิทานเวตาล
เป็นการเล่าปริศนาเรื่องเจ้าฟ้าเพชรมงกุฏ เป็นนิทานซ้อนนิทาน

ผู้แต่งและสมัยที่แต่ง

หลวงสรวิชาติ (หน)

รูปแบบคำประพันธ์

ลิลิตสุภาพ

ลิลิตเพชรมงกุฏ

จุดมุ่งหมายในการแต่ง

เพื่อเล่านิทาน ถวายพระราชโอรสของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
และแสดงความสามารถของกวี

เนื้อเรื่องโดยสังเขป

ทำววิกรมอาทิตย์เสด็จมาประพาสป่า จับเวตาลมาเป็นพาหนะ
เวตาลทูลขอเล่านิทานถวาย จึงนำเรื่องเพชรมงกุฏมาเล่า

ตัวอย่างลิลิตเพชรมงกุฎ

ตัวอย่าง บทชมธรรมชาติขณะพระเพชรมงกุฎประพาสป่า

เสด็จดลพนเวศเว้ง	เลวงไพร
ชมช่อพฤกษาไสว	ยี่นย้อย
หอมหวานหื่นฤทัย	จอมราช
ดอกดกตูมบานห้อย	กิ่งก้านสาขา
กรรณิการ์การะเกดแก้ว	กาหลง
พุทธชาติลำดวนดง	ดกค้อม
จำปาปีบประยงค์	หอมกลิ่น มานา
ยี่สุนบุนนากน้อม	กิ่งสร้อยกุสุมาลย์ ฯ

คุณค่าของลิลิตเพชรมงกุฏ

ด้านวรรณศิลป์

มีความงาม ความไพเราะ สละสลวย ลีลาคล้ายเรื่อง
ลิลิตพระลอ

ด้านวรรณคดี

เป็นร้อยกรองผสม ร่ายกับโคลงแต่งร้อยสัมผัสกันไป
คือ ลิลิต

ด้านศีลธรรม

คติสอนใจเรื่องการระงับกิเลสและความปรารถนา
ของตนเอง

นิราศพระยามหานุภาพไปเมืองจีน (นิราศกว้างต้ง)

เป็นวรรณคดีบันทึกเรื่องราวความสัมพันธ์ทางพระราชไมตรีระหว่างไทยกับจีน
และธรรมเนียมการทูตไว้อย่างชัดเจน
บรรยายถึงสภาพบ้านเมือง ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวจีน
และประเพณีปฏิบัติของชาวเรือ

ผู้แต่งและสมัยที่แต่ง

พระยามหานุภาพ (อ้น)
แต่งเมื่อครั้งเดินทางไปพร้อมกับคณะราชทูต ไป
ประเทศจีน เพื่อเจริญสัมพันธไมตรีกับ
พระจักรพรรดิเฉียนหลง (เฉียนหลง) ณ กรุงปักกิ่ง
เมื่อ จ.ศ. ๑๑๔๓ (พ.ศ. ๒๓๒๔)

นิราศพระยามหาอนุภาพไปเมืองจีน (นิราศกว้างตั้ง)

รูปแบบคำประพันธ์

กลอนนิราศ

จุดมุ่งหมายในการแต่ง

เพื่อบันทึกการเดินทางและสรรเสริญพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าตากสิน

นิราศพระยามหานุภาพไปเมืองจีน (นิราศกวางตุ้ง)

เนื้อเรื่องโดยสังเขป

กล่าวถึงตั้งแต่วันเวลาเดินทาง กระบวนเรือ เหตุการณ์และสิ่งที่ได้พบเห็น เช่น พายุ การไหว้เทพอารักษ์ เมืองกวางตุ้ง หญิงที่เมืองกวางตุ้ง ประเพณีการห่อเท้าของหญิงชาวจีน การเดินทางกลับ และการถวายพระพร

ตัวอย่าง : นิราศพระยามหานุภาพไปเมืองจีน

สุดคิดจึงอุทิศถึงพระบาท

ขอเดชะตะบะบุญพระบารมี

กับอนึ่งซึ่งพระองค์ได้ทรงศีล

มาช่วยป้องลมขัดอย่าพัดตราน

อนึ่งเขาในชلامัจฉาชาติ

ให้ปลอดเหตุสารพัดกำจัดไทย

ครั้นสิ้นคำบรรยายพระพายพัด

ได้เห็นเหตุในพระเดชเดชา

แล้วยกกรอภิวาทเหนือเกษี

จะแทนที่วรพุทธโพธิญาณ

อันผ่องภิญโญยอดพระกรรมฐาน

ขอบันดาลลมส่งให้ตรงไป

ทั้งปีศาจพวกพรากรายไกล

จำเริญไชยชมชื่นจนคืนมา

พอคำสัจส่งท้ายก็ย้ายหา

ก็เล่นไปได้ทวาทศวัน

คุณค่า : นิราศพระยามหานุภาพไปเมืองจีน

ด้านประวัติศาสตร์

- ให้ความรู้เกี่ยวกับการเจริญสัมพันธไมตรีกับประเทศจีน ในสมัยธนบุรี
- ให้ความรู้เกี่ยวกับเส้นทางการเดินเรือ
- กล่าวถึงวิถีชีวิตของชาวจีนที่เมืองกวางตุ้ง

ด้านวรรณศิลป์

- ใช้ถ้อยคำสำนวนและลีลาของกลอนเรื่อย ๆ เข้าใจง่าย
- เป็นนิราศเรื่องแรกที่ใช้ฉากต่างประเทศบรรยายการเดินทางทางทะเลจากประสบการณ์ของกวีเอง
- ไม่เน้นการคร่ำครวญถึงคนรักตามนิราศในสมัยก่อน หากแต่เป็นการคร่ำครวญกล่าวสรรเสริญพระเกียรติของพระเจ้ากรุงธนบุรีในระหว่างเดินทาง

เสริมสาระ : วรรณคดีนิราศ

วรรณคดีนิราศเป็นวรรณคดีบันทึกการเดินทางรูปแบบหนึ่ง
ซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย

ลักษณะของนิราศ

๑. การเดินทาง เป็นการเดินทาง
พรางจากสถานที่ที่เคยอยู่อาศัย
พบได้ในวรรณคดีนิราศทั่วไป

๒. ที่มาของนิราศ

- นิราศเกิดจากการเดินทางเป็นระยะเวลานาน
- กวีต้องการแสดงฝีมือการประพันธ์
- บอกเล่าเส้นทาง สถานที่ที่ผ่าน และสิ่งที่พบ
เห็นระหว่างทาง

๓. แก่นเรื่องของนิราศ

การพลัดพรางจากบุคคลอันเป็นที่รัก มีการใช้ธรรมชาติ
เปรียบเทียบอารมณ์ความรู้สึก

สรุปวรรณคดีสมัยธนบุรี

กรุงธนบุรี มีระยะเวลาเพียง ๑๕ ปี

วรรณคดีอยู่ในช่วงของการฟื้นฟู โดยยังสืบทอดขนบจากอยุธยาตอนปลาย

วรรณคดีที่พบมากที่สุดคือ “นิทาน”

*** ข้อสังเกต วรรณคดีร้อยกรองทุกเรื่อง มีรูปแบบคำประพันธ์ทุกประเภท

การเขียนงานวรรณคดีในสมัยธนบุรีจึงเป็นช่วงเวลาพัฒนาฝีมือของกวี